

Valtioneuvoston kirjelmä komission ehdotuksesta tietojenvaihtoa, avunantoa ja koulutusta koskevan toimintaohjelman perustamisesta euron suojaamiseksi rahanväärennykseltä kaudeksi 2021-2027 (*Perikles IV -ohjelma*) sekä komission ehdotuksesta neuvoston asetukseksi ohjelman soveltamisen ulottamisesta muihin kuin osallistuviin jäsenvaltioihin (*Perikles IV-ohjelma*)

Perustuslain 96 §:n 2 momentin mukaisesti lähetetään eduskunnalle Euroopan komission tekemät ehdotukset COM (2018) 369 ja COM (2018) 371 sekä ehdotuksista laadittu muistio.

Helsingissä 8. päivänä lokakuuta 2020

Kuntaministeri Sirpa Paatero

Valtioneuvoston apulaiscontroller Esko Mustonen

VALTIOVARAINMINISTERIÖ

MUISTIO
8.10.2020

EU/2018/1164; EU/2018/1172

KOMISSION EHDOTUS TIETOJENVAIHTOA, AVUNANTOA JA KOULUTUSTA KOSKEVAN TOIMINTAOHJELMAN PERUSTAMISESTA EURON SUOJAAMISEKSI RAHANVÄÄRENNYKSELTÄ KAUDEKSI 2021-2027 (PERIKLES IV -OHJELMA) SEKÄ KOMISSION EHDOTUS NEUVOSTON ASETUKSEKSI OHJELMAN SOVELTAMISEN ULOTTAMISESTA MUIHIN KUIN OSALLISTUVIIN JÄSENVALTIOIHIN

1 Taustaa

Komissio antoi 31.5.2018 ehdotuksensa COM (2018) 369 ja COM (2018) 371 euron suojaamista rahanväärennykseltä koskevasta Perikles IV -ohjelmasta sekä sen ulottamisesta muihin kuin osallistuviin jäsenvaltioihin. Ehdotukset ovat osa komission uuden rahoituskehyskauden 2021-2027 säädösten kokonaisuutta ja niiden käsittely neuvostossa ja Euroopan parlamentissa on käynnistynyt kesällä 2018. Neuvoston petostentorjuntatyöryhmä vastaa neuvoston kannanlaatimisesta sekä neuvotteluista Euroopan parlamentin kanssa. Eurooppa-neuvoston saavutettua heinäkuussa 2020 sovinnon monivuotisesta rahoituskehyksestä vuosiksi 2021-2027, on neuvoston puheenjohtajan tavoitteena saavuttaa yhteinen näkemys Perikles IV -toimintaohjelmasta Euroopan parlamentin kanssa syyskaudella 2020.

Aikaisempaa vakiintunutta käytäntöä noudattaen Eduskuntaa on informoitu ehdotuksista E-kirjeellä 5.7.2018 (E 64/2018 vp). Ottaen huomioon Eduskunnan perustuslakivaliokunnan aiemmin tänä vuonna toisessa asiassa antaman lausunnon PeVL 6/2020 vp sekä Eurooppa-neuvoston heinäkuussa monivuotisesta rahoituskehyksestä 2021-2027 saavuttaman sovinnon, Eduskunnalle toimitetaan nyt aiempaa E-kirjettä täydentävästi perustuslain 96 §:n mukainen U-kirjelmä

2 Pääasiallinen sisältö ja tavoitteet

2.1 Komission ehdotusten tausta

Perikles-ohjelma on tietojenvaihtoa, avunantoa ja koulutusta koskeva toimintaohjelma euron suojaamiseksi rahanväärennykseltä. Komission ehdotus koskee nykyisen Perikles 2020 -ohjelman jatkamista vuoden 2020 jälkeen. Nykyisestä ohjelmasta vuonna 2017 laadittu väliarviointi oli myönteinen ja tuki ohjelman jatkamista myös uudella rahoituskehyskaudella 2021-2027. Komission mukaan euron vahva suojeleminen väärentämiseltä eri muodoissaan on olennainen osa EU:n painopisteisiin kuuluvaa turvallisuutta. Väärentämisen ja siihen liittyvien petosten ehkäiseminen ja torjunta ylläpitää eurojärjestelmän luotettavuutta ja lisää näin unionin talouden kilpailukykyä ja turvaa julkisen talouden kestävyyttä. Siten se liittyy myös unionin tavoitteeseen tehostaa talous- ja rahaliiton toimintaa.

Komissio toteaa, että euron luotettavuutta on suojeltava kaikissa ulottuvuuksissa. Sen mukaan euron väärentäminen on todellinen ongelma unionille ja siihen kohdistuvat uhkat ovat edelleen merkittäviä. Korkealaatuisten väärennettyjen eurojen ja turvaominaisuuksien saatavuus internetissä ja ns. pimeässä verkossa lisääntyy. Lisäksi esimerkiksi Kolumbiassa, Perussa ja Kiinassa toimii väärentämiskeskustoja. Väärennöksistä on haittaa kansalaisille ja yrityksille. Yleisemmin

väärentäminen vaikuttaa euron asemaan laillisena maksuvälineenä sekä kansalaisten ja yritysten luottamukseen aitoja euroseteleitä ja -kolikoita kohtaan.

Euroa on ollut tarpeen suojata sen käyttöönnotosta lähtien seteleiden ja kolikoiden väärentämiseltä EU:n tasolla tähän tarkoitettu ohjelmalla. Komissiossa vuonna 2001 perustetun Perikles-ohjelman toimeenpano oli aluksi EU:n petostentorjuntavirasto OLAF:n vastuulla, mutta vuodesta 2016 lähtien siitä on vastannut talouden ja rahoituksen pääosasto DG ECFIN.

Perikles IV -toimintaohjelman perustamista koskevan ehdotuksen rinnalla komissio on edellisten ohjelmakausien tapaan laatinut rinnakkaisen ehdotuksen ohjelman soveltamisen ulottamisesta muihin kuin euroalueen jäsenmaihiin. Komissio perustelee ehdotustaan sillä, että saman tasoisen suojan varmistamiseksi koko unionin alueella olisi tärkeää, että myös ne jäsenmaat, jotka eivät ole ottaneet euroa käyttöön, osallistuisivat aktiivisesti tiedonvaihtoon, henkilövaihtoon, avunantoon ja koulutukseen ohjelman puitteissa:

2.2 Ohjelman tavoitteet ja toimenpiteet

Komission ohjelmaehdotuksen yleisenä tavoitteena on ehkäistä ja torjua rahanväärennystä ja siihen liittyviä petoksia. Erityisesti ohjelmalla pyritään suojaamaan euroseteleitä ja -kolikoita rahanväärennykseltä ja siihen liittyviltä petoksilta tukemalla ja täydentämällä jäsenvaltioiden toimenpiteitä sekä auttamalla jäsenvaltioiden ja unionin tason toimivaltaisia viranomaisia pyrkimyksissä kehittää läheistä ja säännöllistä yhteistyötä keskenään ja komission kanssa. Yhteistyöhön otetaan tarvittaessa mukaan myös kolmansia maita ja kansainvälisiä järjestöjä.

Ohjelman toimeenpano on komission suoran hallinnoinnin alaista ja sitä toteutetaan yhteistyössä jäsenvaltioiden kanssa huomioiden muiden toimivaltaisten toimielinten ja virastojen, erityisesti Euroopan keskuspankin ja Europolin, toteuttamat toimet. Kumppaneita ohjelman toteutuksessa voivat olla muun muassa kansalliset keskuspankit ja Euroopan keskuspankki, kansalliset setelien ja metallirahojen tutkimuskeskukset, rahapajat, Europol, Eurojust ja Interpol tai muut rahanväärennyksen ehkäisyyn, paljastamiseen ja torjuntaan erikoistuneet yksiköt sekä erikoisalojen edustajat ja yhteisöt.

Komissio esitti ohjelmalle alkuperäisessä ehdotuksessaan COM (2018) 369 noin 7 miljoonan euron (vuoden 2018 hinnoin) rahoitusta vuosille 2021-2027. Komission toukokuussa 2020 julkaistussa muutetussa rahoituskehys ehdotuksessa COM (2020) 442 Perikles IV -ohjelmalle ehdotettiin noin 5 miljoonan euron (vuoden 2018 hinnoin) rahoitusta vuosille 2021-2027. Ohjelman rahoitustuki myönnetään joko avustuksina tai julkisina hankintoina. Ohjelmasta myönnettujen avustusten yhteisrahoitusosuus voi olla enintään 75 prosenttia avustuskelpoisista kustannuksista. Erikseen vuotuisissa työohjelmissa määriteltävissä perustelluissa poikkeustapauksissa yhteisrahoitusosuus voi olla enintään 90 prosenttia avustuskelpoisista kustannuksista.

Komission mukaan avustuskelpoiset toimet liittyvät tietojen vaihtoon ja levitykseen, tekniseen, tieteelliseen ja operatiiviseen apuun sekä kolmansien maiden rahanväärennösten torjuntaan erikoistuneiden viranomaisten käyttöön tulevien laitteiden hankintaan.

Komission ehdotuksen sisältämät tavoitteet ja toimenpiteet vastaavat ohjelmakaudella 2014-2020 käynnissä olevaa Perikles 2020-ohjelmaa.

2.3 Pääasialliset muutokset nykyiseen ohjelmaan verrattuna

Komission esittämät pääasialliset muutokset verrattuna nykyiseen Perikles 2020 -ohjelmaan liittyvät erityisesti ohjelman arvioinnissa käytettäviin yksinkertaistettuihin indikaattoreihin. Tietoja kerätään vuosittain väärennetyjen eurokolikoiden ja -seteleiden lukumäärästä, suljettujen rahanväärennyspisteiden lukumäärästä sekä ohjelmasta rahoitettuihin toimiin osallistuneilta saadusta palautteesta.

Lisäksi komissiolle annettaisiin valta antaa delegoituja säädöksiä, joissa on seuranta- ja arviointikehystä koskevat säännökset, sekä tarvittaessa muuttaa ja täydentää arviointia varten indikaattorit sisältävää asetuksen liitettä.

Komission ehdotus sisältää myös tiedotukseen, viestintään ja julkisuuteen liittyviä määräyksiä, joiden mukaan rahoituksen saajien on ilmaistava rahoituksen alkuperä ja varmistettava unionin rahoituksen näkyvyys. Ohjelmalle osoitetuilla taloudellisilla resursseilla voidaan tukea unionin poliittisia painopisteitä koskevaa komission tiedottamista, kun se liittyy ohjelman tavoitteisiin.

3 EU-oikeuden mukainen oikeusperusta

Sopimus Euroopan unionin toiminnasta (SEUT) artikla 133 koskien Perikles IV -ohjelman perustamista euron suojaamiseksi rahanväärennykseltä. Euroopan parlamentti ja neuvosto päättävät asiasta yhteisesti tavanomaista lainsäätämisjärjestystä noudattaen ja Euroopan keskuspankia kuultuaan.

Sopimus Euroopan unionin toiminnasta (SEUT) artikla 352 koskien ehdotusta Perikles IV -ohjelman soveltamisen laajentamisesta koskemaan jäsenvaltioita, joiden rahayksikkö ei ole euro. Neuvosto päättää asiasta yksimielisesti Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan.

4 Ehdotuksen vaikutukset ja suhde Suomen lainsäädäntöön ml. Ahvenanmaan asema

Komission toukokuussa 2020 päivitetyn rahoituskehys ehdotuksen COM (2020) 442 mukaan Perikles IV -ohjelmalle osoitetaan noin 5 miljoonaa euroa (vuoden 2018 hinnoin) rahoitusta EU:n talousarviosta koko ohjelmakaudella 2021-2027. Edellä mainitun ehdotuksen mukainen määräraha sisältyy Eurooppa-neuvoston heinäkuussa 2020 saavuttamaan sovintoon uudesta monivuotisesta rahoituskehyksestä.

Komission suoran hallinnoinnin alaiseen ohjelmaan ei sisälly kansallista rahoitusosuutta, mutta jäsenvaltioiden viranomaiset ja muut kumppanit voivat osallistua hankkeisiin omien toimintamenojensa puitteissa. Suomalaiset asiantuntijat voivat osallistua ohjelman rahoittamaan yhteistyöhön, koulutukseen ja tiedonvaihtoon. Toimintaohjelmalla edistetään eurooppalaisen tason tavoitteita yhteisvaluutta euron suojaamiseksi väärennöksiltä.

Ehdotuksilla ei ole vaikutusta kansalliseen lainsäädäntöön tai Ahvenanmaan asemaan.

5 Ehdotuksen kansallinen käsittely ja käsittely EU:ssa

Valtiovarainministeriö on valmistellut Eduskunnalle 5.7.2018 toimitetun E-kirjeen, joka on käsitelty budjetti- ja hallintoasioiden EU-jaoston (EU-34) kirjallisessa menettelyssä 25.-26.6.2018 sekä MFF-johtoryhmässä 3.7.2018.

U-kirjelmä on valmisteltu valtiovarainministeriössä sekä käsitelty budjetti- ja hallintoasioiden EU-jaoston (EU-34) kirjallisessa menettelyssä 28.-30.9.2020 sekä MFF-johtoryhmässä 5.10.2020.

Komission toukokuussa 2018 antamia ehdotuksia on käsitelty neuvoston petostentorjuntatyöryhmässä syksyllä 2018. Neuvoston osittainen neuvottelumandaatti hyväksyttiin Coreper II:ssa 19.12.2018. Neuvottelumandaatti sisälsi teknisiä tarkistuksia komission ehdotukseen. Tämän jälkeen neuvoston puheenjohtajat ovat käyneet epävirallista keskustelua toimenpideohjelmaa koskevista ehdotuksista Euroopan parlamentin edustajien kanssa. Heinäkuussa 2020 Eurooppa-neuvoston saavutettua tulevaa monivuotista rahoituskehystä koskevan sovinnon, on neuvoston puheenjohtajan tavoitteena päästä sovintoon Perikles IV -toimintaohjelmasta Euroopan parlamentin kanssa syyskaudella 2020.

Euroopan parlamentissa asian käsittelystä vastaa kansalaisvapauksien sekä oikeus- ja sisäasioiden valiokunta (LIBE). Euroopan parlamentin täysistunto hyväksyi 13.2.2019 kannan asiaan ja vaalitauon jälkeen se vahvistettiin lokakuussa 2019 neuvoston puheenjohtajalle toimitetulla kirjeellä. LIBE-valiokunnassa asiasta vastaavana raportoijana toimii Clare Daly (GUE/NGL).

Euroopan keskuspankki (EKP) antoi komission ehdotuksia koskevan lausuntonsa 16.8.2018 neuvostolle ja Euroopan parlamentille. EKP tukee komission ehdotusta toimenpideohjelman jatkamisesta, mutta kiinnittää huomiota tarpeeseen tiivistää komission ja EKP:n välistä vuoropuhelua vuotuisten työohjelmien valmisteluun liittyen.

6 Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto tukee komission tavoitteita euron suojaamiseksi rahanväärennykseltä ja pyrkimystä kehittää säännöllistä yhteistyötä tietojenvaihdon, avunannon ja koulutuksen kautta jäsenvaltioiden ja unionin tason toimivaltaisten viranomaisten välille.

Valtioneuvosto hyväksyy tätä tarkoitusta varten perustetun Perikles-ohjelman jatkamisen vuosille 2021-2027. Lisäksi valtioneuvosto hyväksyy ohjelman ulottamisen koskemaan myös euroalueen ulkopuolisia jäsenvaltioita yhdenmukaisten toimenpiteiden varmistamiseksi koko unionin alueella. Myös rahoitustuen käyttö kolmansissa maissa on perusteltua ottaen huomioon nykyisestä ohjelmasta saadut myönteiset tulokset.

Valtioneuvosto hyväksyy Perikles IV -ohjelman rahoituksen EU:n talousarviosta Eurooppa-neuvoston heinäkuussa 2020 antamien monivuotista rahoituskehystä 2021-2027 koskevien päätelmien mukaisesti.